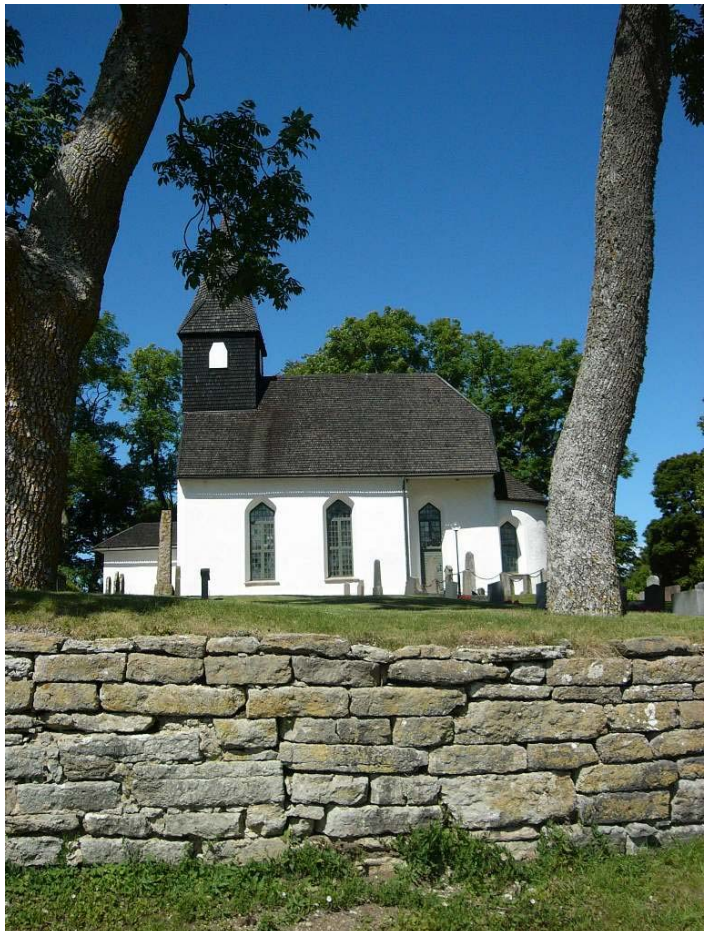

Kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer i
Linköpings stift 2005

NÄSSJA KYRKA

Näsja socken
Vadstena kommun
Linköpings stift
Östergötlands län

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM

Raoul Wallenbergs plats • Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013-23 03 00 • Fax 013-14 05 62
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

NÄSSJA KYRKA

Kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer i Linköpings stift.
Delrapport november 2005.

Innehåll

INLEDNING	3
Bakgrund	3
Syfte	3
Kulturminneslagen	3
Kulturhistorisk bedömning	3
Inventeringens uppläggning och rapport	4
<u>NÄSSJA KYRKA</u>	
Socknen	6
Kyrkomiljön	6
Kyrkogården	7
Kyrkobyggnaden	7
KULTURHISTORISK BEDÖMNING	7
Kyrkogården	12
Kyrkobyggnaden	12
HÄNDELSELISTA	12
Förkortningar	13
BEFINTLIGA SKYDDSFORMER	15
KÄLLOR	15
Övriga inventeringar	15
Kartor	16

INLEDNING

Bakgrund

Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapsunderlaget för våra kyrkobyggnader och kyrkomiljöer genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering. På uppdrag av Linköpings stift utför Östergötlands länsmuseum inventeringen inom stiftets del av Östergötlands län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under år 2004. Projektet beräknas vara avslutat vid utgången av år 2006. Inventeringen berör de till Svenska kyrkan hörande kyrkobyggnader som omfattas av kulturminneslagen. Lagen gäller de kyrkobyggnader som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Denna rapport utgör en delrapport i inventeringen vars resultat kommer att sammanställas och analyseras i en stiftsövergripande rapport.

Syfte

De stiftsövergripande inventeringarnas syfte är:

- att lyfta fram och öka förståelsen för kyrkans kulturvärden och att främja kontakterna mellan kyrkan och kulturmiljövården
- att skapa ett underlag för församlingarnas/samfälligheternas planering och förvaltning av kyrkan/kapellet och för vård- och underhållsplaner
- att sammanställa ett enhetligt och tillgängligt kunskapsunderlag med beskrivning av och historik för den enskilda kyrko-/kapellbyggnaden samt en bedömning av de kulturhistoriska värdena. Inventeringen blir samtidigt en samlad dokumentation och överblick av kyrkobyggnader/kapell och kyrkomiljöer i stiftet från 2000-talets första decennium.
- att skapa ett underlag för handläggning av kyrkoantikvariska ärenden och för bedömning av var det är särskilt viktigt att stödja insatser med kyrkoantikvarisk ersättning.

Kulturminneslagen

Enligt Lag om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans *kyrkobyggnader*, *kyrkotomter* och *begravningsplatser* vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar av kyrkobyggnaden.

Kulturhistorisk bedömning

Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Linköpings stift, länsstyrelserna i Jönköpings, Kalmar, och Östergötlands län samt läns museerna i Jönköpings och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Bedömningen utgår

från såväl den enskilda kyrkobyggnadens värden som kyrkomiljöns i sin helhet, men också till värden i förhållande till andra kyrkobyggnader i stiftet och övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

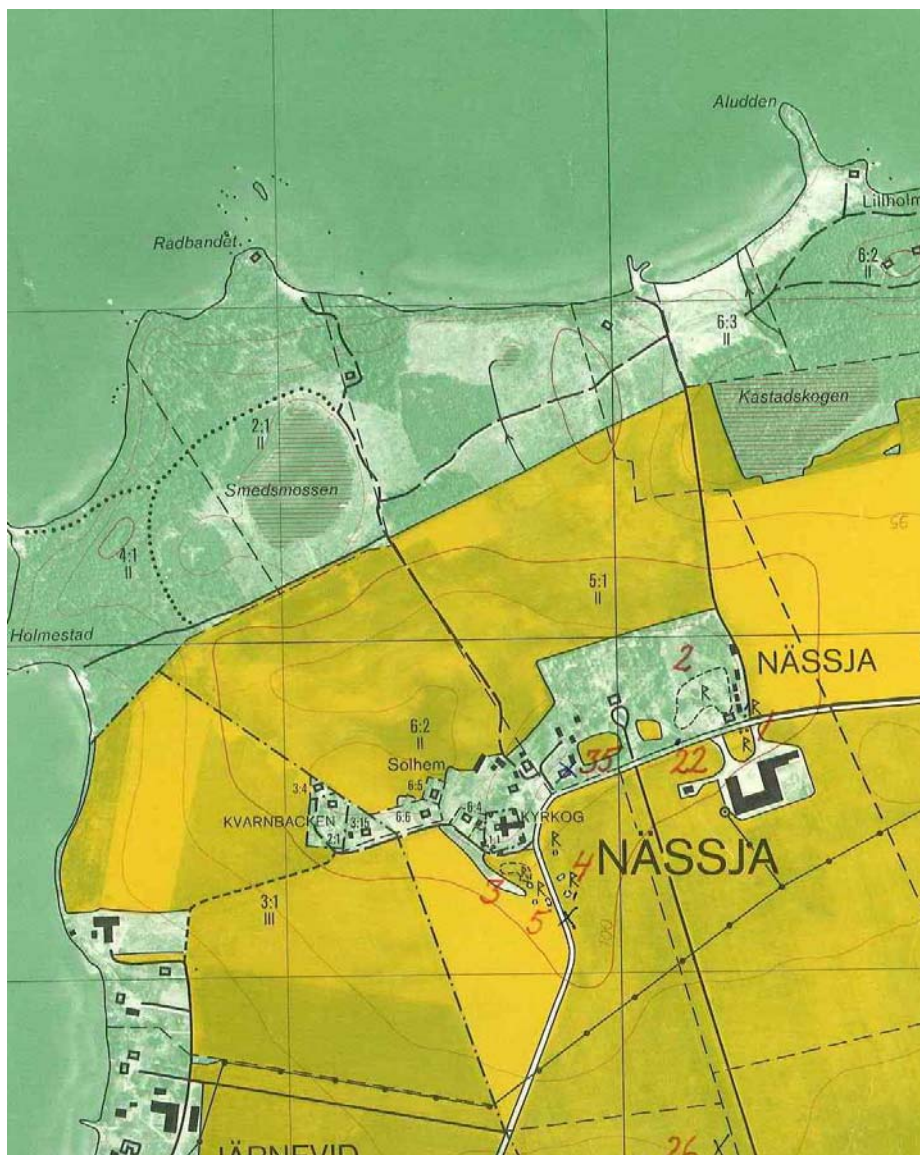
Rapporten består av en historik över kyrkobyggnaden, en beskrivning av exteriör och interiör, fotografier och en kulturhistorisk bedömning. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit läns museets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygds litteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkobyggnadens historia. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav endast en mindre del är presenterad i denna rapport. Delar av inventeringsmaterialet görs tillgängligt via Kulturmiljövårdens bebyggelseregister, vilket är ett informationssystem som förvaltas av Riksantikvarieämbetet (www.raa.se).

Fältarbetet, fotografering och rapportsammanställningen har utförts av antikvarie Anna Lindqvist vid Östergötlands läns museum. Rapporterna finns tillgängliga på Linköpings stift, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Östergötlands läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet

NÄSSJA KYRKA

Vadstena Nässja 7:1, Nässja socken, Vadstena kommun, Dals härad, Linköpings stift, Östergötlands län och landskap.

Nässja är en medeltida socken och omtalas 1330 som Næsia. Kyrkan är genom dendrokronologisk provtagning, d v s årsringsanalys, daterad till 1100-talets andra hälft. Senare under medeltiden tillbyggdes en sakristia i norr och kyrkorummet valvslogs. Kyrkan har en takryttare över långhusets västra del med osäker datering. Vid en ombyggnad i början av 1800-talet flyttades huvudingången från sydportalen till ett nybyggt vapenhus vid västra gaveln. Kyrkans fasader är spritputsade med släta omfattningar och avfärgade i vitt. Taket, som är gemensamt över långhus och kor, är liksom takryttaren täckt med spån. Interiören präglas i hög grad av den omfattande ombyggnaden i början av 1800-talet då valven revs och ersattes av ett plant trätak. I kyrkomiljön, som är av riksintresse för kulturmiljövården, ingår en av länets mest kända fornlämningar.

Utdrag ur Ekonomisk karta, 1982, blad 8E 6i Nässja

Utdrag ur Häradseconomisk karta 1868-1877, Nässja

Socknen

Nässja är en medeltida socken och omtalas 1330 som *Næsia*. Socknen är belägen i ett öppet odlingslandskap på en lång udde i Vättern, som bildar Vadstenavikens västra strand. Till länets mest kända fornlämningar hör domarringen norr om kyrkan, som består av 24 resta stenar. I anslutning till domarringen finns även ett gravfält från järnåldern. Jordbruk har varit huvudnäringen, men även yrkesfiske och sjöfart har bedrivits. I socknen har det även funnits väderkvarnar. De större gårdarna är koncentrerade till byarna, bl a till Nässja by. Socknen tillhör en av länets mindre socknar arealmässigt.

Kyrkomiljön

Kyrkan är belägen i kyrkbyns sydvästra utkant på en lövträdsbevuxen kulle. På storskifteskartan från 1780 finns sex gårdar markerade nordväst, norr och nordöst om kyrkan. Bostadshusen i byn utgörs av olika typer, ett flertal är dock reveterade. Vid kyrkogårdsmurens västra sida ligger det f d fattighuset, vilket utgörs av en enkelstuga i två våningar med ingång till övervåningen från kyrkogården. Såväl fattighuset som en intilliggande timrad bod är

uppförda under 1700-talets andra hälft. Väster om kyrkan finns även Nässja småskola, som uppfördes 1907 och nu används som församlingshem. I byns nordöstra del är det ovan beskrivna gravfältet beläget, vilket består av 23 registrerade fornlämningar. Kyrkomiljön ingår i område av riksintresse för kulturmiljövården.

Kyrkogården

Kyrkan är belägen i kyrkbyns sydvästra utkant på en lövträdsbevuxen kulle. På storskifteskartan från 1780 finns sex gårdar markerade nordväst, norr och nordöst om kyrkan. Bostadshusen i byn utgörs av olika typer, ett flertal är dock reveterade. Vid kyrkogårdsmurens västra sida ligger det f d fattighuset, vilket utgörs av en enkelstuga i två våningar med ingång till övervåningen från kyrkogården. Såväl fattighuset som en intilliggande timrad bod är uppförda under 1700-talets andra hälft. Väster om kyrkan finns även Nässja småskola, som uppfördes 1907 och nu används som församlingshem. I byns nordöstra del är det ovan beskrivna gravfältet beläget, vilket består av 23 registrerade fornlämningar. Kyrkomiljön ingår i område av riksintresse för kulturmiljövården.

Beskrivningen och historiken kompletteras efter avslutad kyrkogårdsinventering.

Kyrkobyggnaden

Nässja kyrka 1905.

Det finns väldigt knapphändiga uppgifter framtagna om Nässja kyrkas byggnadshistoria. Kyrkan är genom dendrokronologisk provtagning, d v s årsringsanalys, daterad till 1100-talets andra hälft. Kyrkans medeltida takstol är till stora delar bevarad och på Historiska museet i Stockholm finns sedan 1906 en ornerad bräda från den romanska takkonstruktionen. Kyrkan uppfördes av kalksten och gråsten med ett rektangulärt långhus och smalare absidkor. Senare under medeltiden valvslogs kyrkorummet och sakristian tillbyggdes vid korets nordvägg.

Kyrkans exteriöra utseende under 1600-talet är känt tack vare en teckning, utförd 1669 av tecknaren och fornforskaren Elias Brenner. Avbildningen visar kyrkan från sydöst med ett stort putsat vapenhus i söder, vilket i öster är sammanbyggt med en lägre byggnad med pulpettak och något som kan tolkas som liggande panel. Över långhusets västra del reser sig en takryttare. År 1695 nybyggdes eller ombyggdes takryttaren och klockorna uppges ha flyttats dit från en fallfärdig klockstapel. Några större förändringar av kyrkans exteriör skedde sannolikt inte under 1700-talet, vilket framgår av en teckning från 1807. Teckningen, som är gjord av Johan Fredrik Kock, visar att den lilla tillbyggnaden, som eventuellt kan ha varit ett benhus, har rivits. Takryttaren, som nu är inklädd med spån, har eventuellt försetts med en högre spira. Teckningen visar även att kyrkan hade en smal korportal och ett litet högt placerat fönster öster om porten. Även interiören förnyades. En medeltida altartavla

ommålades 1701 och 1785 tillkom en ny predikstol. Altartavlan kom enligt Carl Fredrik Broccmans beskrivning över Östergötland från Vadstena klosterkyrka ”Altartaflan har under påwætidens stådt i Wadstena Kloster-kyrka, hwarifrån hon är hitförärad; och föreställer uti slät målning Herrans Nattwards Instiftelse.”

Under 1800-talets första hälft, eventuellt 1816, skedde en omfattande ombyggnad. Vapenhuset på södra sidan revs och sydportalen murades igen. En ny portal togs upp på västra gaveln och ett nytt vapenhus av trä uppfördes. Genom Broccmans beskrivning från 1760 vet vi hur kyrkan såg ut före förändringarna; ”Inuti är hon af fine hwalf nog låg och tämmeligen mörk; hwartil then gamla påwiske målningen, som ännu är i behåll under hwalfwen, mycket bidrager: och kunde hon ansenligen upplysas, om hwalfwen hwitmenades.” De bemålade medeltida valven revs och ersattes av ett plant trätak och kormurarna höjdes och kyrkan fick ett gemensamt yttertak över kor och långhus, vilket ger kyrkan ett mycket karakteristiskt utseende. År 1856 försågs kyrkan med en orgel, som inköptes från orgelbyggarna Nordström i Flisby. Den har en osäker datering, men är sannolikt äldre än 1856.

Under åren 1934-1935 genomfördes ytterligare en omfattande renovering av kyrkan under ledning av arkitekt Johannes Dahl i Tranås. De äldre trägolven ersattes av kalkstensplattor, taken gjordes trärena och bänkarna byggdes om med återanvändning av bänkluckorna. Inredningen och interiören målades om och har i stort sett sedan dess behållit sin färgsättning.

Exteriör beskrivning

Kyrkan är orienterad i öst-västlig riktning med ett rektangulärt långhus med smalare absidkor, sakristia på korets norra sida samt vapenhus i väster. Över långhusets västra del finns en takryttare. Kyrkan är uppförd av gråsten och kalksten med en smal skråkantssockel. Sakristian

saknar dock sockel. De vita fasaderna är spritputsade med slätputsade omfattningar. Taket utgörs av ett sadeltak som är gemensamt över långhus och det smalare koret, vilket ger kyrkan ett karakteristiskt utseende. Gavelspetsen är avvalmad mot öster och absid och sakristia är försedda med pulpettak. Vapenhuset har ett sadeltak som är valmat mot väster. Samtliga takfall är belagda med spån. Takryttaren är helt inklädd med spån och har vitmålade luckor. Hängrännor och stuprör är av kopparplåt. De höga, smala, rundbågiga fönsteröppningarna är försedda med grönmålade spetsbågiga träfönster med fem bågar med antikglas i blyspröjs. En del äldre glasrutor finns även bevarade. Solbänkarna är av kalksten. På korets östra vägg finns två högt sittande runda fönster. Båda bågar är försedda med äldre glas, den södra i träspröjs och den norra i blyspröjs. Huvudingången är via vapenhuset i väster och utgörs av en dubbeldörr klädd med mörkgrön liggande profilerad panel med ett rakt överljusfönster. Den övre trappstenen utgörs av en gravhäll, de nedre stegen är utbytta mot räfflad kalksten. På korets södra sida finns en hög, smal, spetsbågig korportal med en grönmålade enkeldörr klädd med liggande profilerad panel och med ett spetsbågigt överljusfönster av samma typ som övriga fönster. Trappstenen utgörs av en gravhäll.

Interiör beskrivning

Långhusets golv är sedan arkitekt Johannes Dahls renovering 1934 belagt med kalkstensplattor. Väggarna är vitputsade och taket består av ett plant brädtak, som 1934 gjordes trärent, och som avslutas nedåt av en blåmålad profilerad list med en uddkant. Fönstren är sedan 1934 försedda med gråmålade innanfönster med samma indelning som ytterbågen och en del öppningsbara bågar. Till vapenhuset leder en gråmålad dubbeldörr med ett rektangulärt överljusfönster med glas i blyspröjs. Bänkinredningen, som moderniserades 1934, är sluten i två kvarter med äldre gråbrunmarmorerade luckor. Den ansluter mot ytterväggarna i söder och norr och även mot den bakre västra väggen. Golvet i bänkkvarteren består av smala lackade brädor och tillkom vid renoveringen 1934. Predikstolen, som enligt uppgift är tillverkad av en snickaremästare Linman 1785, är placerad på norra sidan med uppgång direkt från sakristian. Den har en rund gråmålad korg med patinerade förgyllningar och tillhörande ljudtak. Den är placerad på ett uppmurat och vitputsat fundament.

Läktaren i väster bärs upp av runda, gråmålade och kannelerade pelare. Läktarens undersida består av breda, omålade brädor. Barriären är rak med speglar, gråmålad med sparsam förgyllning. Den avslutas nedåt av en uddkantig profilerad och förgylld list. Läktaren nås via en trappa på södra sidan av långhusets västra vägg. Läktargolvet består av smala lackade brädor. Gradänger och fasta bänkar saknas. Från läktaren går en trappa till långhusvinden och takryttaren. Orgeln inköptes 1856 från Sven Nordström i Flisby, men den är sannolikt äldre än 1856. Fasaden är målad i gråvitt med sparsam förgyllning.

Koret är inkorporerat med långhuset genom att triumfbågen vidgats och väggar och tak har samma utformning och ytskikt. Golvet är beläget ett steg högre än långhuset och absiden ytterligare två steg högre. Golven är täckta med kalkstensplattor, tillkomna 1934. Altaret är av trä med gråmålad panel. Den, enligt uppgift, medeltida altartavlan som har skänkts från Vadstena klosterkyrka och ommålats 1701, är sedan 1934 placerad på en nytillverkad predella. Den har fragment av det medeltida måleriet bevarade. Dopfunten består av en medeltida cuppa av sandsten med arkadfris och dekor med duvor och livsträd. Den är daterad till tiden strax före 1200-talets mitt. Fundamentet, som är av grå kalksten, är nytillverkat. Nummertavlorna är enkla med rektangulära förgyllda ramar. På södra sidan finns koringången med överljusfönster. På norra sidan finns en avtrappad stickbågig dörröppning till sakristian med en dörr med nitade järnplåtar.

Vapenhuset är tillbyggt på långhusets västra gavel. Golvet består av ett äldre tegelgolv lagt i fiskbensmönster. Väggarna är vitputsade och det plana innertaket består av omålade brädor. Mot långhuset i öster finns en dubbeldörr med liggande, gråmålad, profilerad panel samt överljusfönster med äldre glas i blyspröjs.

Sakristian är belägen på korets norra sida. Trägolvet är vitpigmenterat, väggarna och takets tunnvalv är vitputsade. I öster finns en fönsteröppning med innanfönster samt ett gråmålat galler. I sydvästra hörnet finns en stickbågig öppning till predikstolen med dörrblad klätt med gråmålad liggande panel. I norr finns ett väggfast skåp med en järnplåtsklädd lucka.

Långhusvinden och takryttaren nås via en trappa från läktaren. De medeltida takstolarna över långhuset är bevarade. Kyrkan har två klockor, storklockan omgjuten 1792 av Jonas Magnus Fries, Jönköping och lillklockan gjuten 1703 i Jönköping.

KULTURHISTORISK BEDÖMNING

Kyrkan och kyrkogården utgör tillsammans med f d skolbyggnaden och fattighuset med tillhörande uthus, gårdarna i kyrkbyn samt domarringen och gravfältet ett sockencentrum med ett framträdande läge i landskapet. Kyrkomiljön ingår som en väsentlig del av den riksintressanta kulturmiljön vid Omberg och Tåkern.

Kyrkogården

Till det ålderdomliga intrycket bidrar kyrkogårdsmuren i hög grad. Trädkransen är viktig för miljön och visar på det parkideal som var gällande på kyrkogårdarna från slutet av 1700-talet, på landsortskyrkogårdarna åtminstone från mitten av 1800-talet. Till största delen består trädkransen av askar. Flera av länets ödekyrkogårdar har rester av trädkransar av just ask. Det finns också en anteckning i en sockenbeskrivning över Björkebergs socken från 1760 som nämner askar runt kyrkan. Ask har troligen tidigare varit ett vanligt trädslag i trädkransarna och det är därför kulturhistoriskt värdefullt att bevara askträd i de trädkransar där de ännu finns.

Kyrkobyggnaden

Nässja kyrka tillhör de kyrkor i västra Östergötlands medeltida centralbygd, som troligen uppfördes på initiativ av stormannasläkterna i området. Dessa kyrkor utgör ett nationellt kulturarv och att bevara kyrkobyggnaderna i sin nuvarande skepnad med den information de bär på är en viktig uppgift i arbetet med att förvalta de kulturhistoriska värdena.

Nässja kyrkas medeltida karaktär är bevarad främst vad det gäller konstruktion, volym och planlösning. Murarna och stora delar av takstolskonstruktionen härrör från den medeltida byggnadsepoken och utgör en viktig kunskapskälla om medeltida byggnadsteknik. Från medeltiden härrör även dopfuntscuppan och den medeltida sakristiedörren med nitade järnplåtar. De branta spåntäckta taken och takryttaren har bevarat en ålderdomlig prägel.

1800-talets ombyggnad gav kyrkan en säregen utformning, som är unik bland stiftets kyrkor. De vitputsade fasaderna, de omsorgsfullt utförda fönsterbågarna och portarna samt trappornas gravhällar bidrar till kyrkans karaktär. Interiören präglas av olika tidsperioder, men med tyngdpunkt på de förändringar som utfördes i början av 1800-talet, då bl a valven ersattes av det plana innertaket. Kyrkan är dessutom en av få som fortfarande har bänkkvarter som ansluter mot såväl nord- och sydvägg som västvägg. Värt att notera är även vapenhusets tegelgolv och den uddkantade listen på taklist och orgelläktare. Bland övrig inredning bör predikstolen och altartavlan framhållas.

Sammanfattning

- Nässja kyrka tillhör de kyrkor i västra Östergötlands medeltida centralbygd, som troligen uppfördes på initiativ av stormannasläkterna i området. Dessa kyrkor utgör ett nationellt kulturarv och att bevara kyrkobyggnaderna i sin nuvarande skepnad med den information de bär på är en viktig uppgift i arbetet med att förvalta de kulturhistoriska värdena.
- Det medeltida murverket och takstolen samt övriga medeltida byggnadsdetaljer, som t ex sakristiedörren av nitade järnplåtar utgör värdefulla historiska dokument. Bland de medeltida inventarierna är bl a dopfuntscuppan bevarad.
- Kyrkans exteriör med spåntaket som är avvalmat i öster, östgavelns runda fönster, takryttaren och de smala, höga fönsteröppningarna ger kyrkobyggnaden en särpräglad utformning.

- Kyrkan och kyrkogården utgör tillsammans med f d skolbyggnaden och fattighuset med uthus, gårdarna i kyrkbyn samt domarringen och gravfältet ett sockencentrum med ett framträdande läge i landskapet.

HÄNDELSELISTA

Förteckningen gör inga anspråk på att vara komplett. Den bygger enbart på nedan redovisade källor och kan i framtiden komma att revideras.

- 1150-1199 Nybyggnad – Kyrka av sten med rektangulärt långhus och smalare absidkor. Dendrokronologiskt daterad. (BR)
- 1200-1529 Nybyggnad – Sakristia av sten på norra sidan. (BR)
- 1225-1249 Specifika inventarier – dopfuntscuppa av vätternsandsten. (Ömd)
- 1400-1529 Valvslagning. (CFB)
- 1400-1529 Arkitekturbunden utsmyckning – kalkmålningar i valven. (CFB)
- 1695 Ändring – ombyggnad – takryttare eller gavel torn över långhusets västra del, uppfördes av Håkan i Långdalen och Sven i Örberga. Klockorna flyttades dit från en klockstapel som samma år utdömdes som oduglig. (BR, NK, SvB)
- 1701 Ändring – fast inredning, altare och predikstol reparerades samt målades av en målare från Vadstena. (NK)
- 1701 Ändring - specifika inventarier – en medeltida altartavla ommålades av en målare från Vadstena. (ÖLM)
- 1703 Specifika inventarier – lillklocka gjuten i Jönköping. (ATA)
- 1725-1775 Ändring – ombyggnad, fönsteröppningarna förstorades. (NK)
- 1760 Ändring – ombyggnad, ett nytt fönster togs upp på västra gaveln, kyrkan vitkalkades in- och utvändigt. (NK)
- 1785 Fast inredning – predikstol, tillverkad av snickaremästare Linman, Nykvarn. (BR)
- 1792 Specifika inventarier – storklockan omgöts av Jonas Magnus Fries, Jönköping. (ATA)
- 1816 Nybyggnad – Vapenhus i väster. (ÖLM)
- 1816 Ändring – ombyggnad, exteriör, vapenhuset på södra sidan revs och en ny ingång togs upp på västra gaveln, nytt tak gemensamt över långhus och kor. (ÖLM)
- 1816 Ändring – ombyggnad, interiör, de medeltida valven revs och ersattes med ett plant brädtak, triumfbågen vidgades och förhöjdes. (ÖLM, ACB)

- 1810-1820 Ändring – specifika inventarier – den medeltida altartavla ”som under Påvetiden stod uti Wadstena Klosterkyrka och därifrån blifvit hitskänkt” flyttades till sakristian, åter till altaret 1935. (Inv 1828 – ATA, K)
- 1849 Specifika inventarier – altartavla ”Nattvardens instiftande”, skänkt av Anders Larsson på Broby. (ATA)
- 1853 Reparation. (NK)
- 1856 Fast inredning – Orgel, sannolikt äldre än 1856, eventuellt byggd eller ombyggd av Sven Nordström, Flisby, ombyggd 1938 och 1977 (RAU, NK, ÖC 1977-02-09)
- 1875-1899 Teknisk installation – kamin på korets norra sida. (ÖLM)
- 1906 Ändring – arkitekturbunden utsmyckning – en ornerad planka med stiliserade akantusblad, som suttit vid kyrkans takfot såldes till Historiska Museet i Stockholm. (ATA)
- 1934-1935 Ändring, interiör, tre gravar påträffades under schaktning i koret. De nedlades i en gemensam grav. (ÖLM)
- 1934-1935 Ändring – ombyggnad, interiör, det äldre trägolvet i mittgång och kor ersattes av kalkstensplattor och höjdes i koret. Det vitmålade taket renskrapades och brunlaserades, taklisten målades i en blå ton, liksom läktarens kannelerade pelare. Väggarna lagades och kalkades. Nya bänkar och nytt golv i bänkkvarteren, de äldre luckorna bevarades. Nytt golv på läktaren och ny trapp till läktaren, läktarbänkarna borttogs. Innanfönster, med antikglas i koret. Altartavla från 1800-talet ersattes av den äldre altartavlan från 1701, som konserverades. Eventuellt ombyggdes den runda altarringen till en rak och altaret ombyggdes. Triumfbågens väggar drogs ner till golvet. Nytt golv i sakristian, väggsåpet iordningställdes med ny lucka. Predikstolen målades och förgylldes (guldfärgen dämpades och den vita färgen mildrades). Färgsättningen i blåvitt ersattes av de ”ursprungliga färgerna”. Arkitekt Johannes Dahl, Tranås. Målarbästare Mauritz Ekholm, Malmslätt, Konservator Sven Sundbaum, Linköping. (BR, ÖLM, ÖC 1935-10-01)
- 1938 Ändring – fast inredning – orgeln från 1856 ombyggdes av David Pettersson, Landsbro, återställdes 1977. (RAU, ÖLM)
- 1940-1949 Teknisk installation – kamin ersattes av elektrisk uppvärmning. (ÖLM)
- 1950 Teknisk installation – elektrisk belysning och klockringning. (ATA)
- 1958 Ändring – ombyggnad, exteriör, taket omlades med nytt kyrkspån av furu. (Östgöten 1958-04-24)
- 1977 Ändring – fast inredning, orgeln från 1856 återställdes i ursprungligt skick. Orgelbyggare Reinhard Kohlus, Vadstena. (ÖLM)

- 1996 Vård/underhåll, exteriör, fönstren renoverades och ommålades med linoljefärg i samma kulör som tidigare, mörkt grönt. Sten Peterson Konservator NKF, Olle Gustavssons Måleri AB, Askeby. (ÖLM)
- 1996 Vård/underhåll, interiör, taket rengjordes, väggar omkalkades, pelare, orgelläktare, orgel, innanfönster samt dörrarnas insidor ommålades. Bänkar och predikstol rengjordes endast. Sten Peterson Konservator NKF, Olle Gustavssons Måleri AB, Askeby. (ÖLM)
- 1997 Teknisk installation – ny el- och värmecentral, nya bänkvärmare. (ÖLM)
- 1997 Ändring – fast inredning, altarringen borttogs på prov. (ÖLM)
- 2005 Kulturhistorisk inventering av kyrkan och kyrkomiljön, utförd av Östergötlands länsmuseum på uppdrag av Linköpings stift.

Förkortningar

- ACB - Bonnier, Ann Catherine, Kyrkorna i Dals härad. Några av landets äldsta kyrkor. Ingår i Kyrka i Bruk, Meddelande från Östergötlands länsmuseum 1996.
- ATA – Antikvarisk-topografiskt arkiv, Riksantikvarieämbetet
- BR – Bebyggelseregistret - kulturhistorisk bebyggelseinformation, Riksantikvarieämbetet; www.bebyggelseregistret.raa.se
- CFB - Broocman, Carl Fredrik, Beskrifning Öfwer the i Öster-Götland befinteliga Städer, Slott, Sockne-Kyrkor, Socknar, Säterier, Öfwer-Officers-Boställen, Jernbruk och Prestegårdar, med mera, 1760.
- NK – Nässja kyrka, u å
- RAU – Unnerbäck, Axel. R. Orgelinventarium, Einar Ericis inventarium över bevarade klassiska kyrkoglar. Sthlm 1988
- Ömd - Ullén, Marian & Ljungstedt, Sune, Östergötlands medeltida dopfuntar. Studier till Sveriges Kyrkor 2003.
- ÖLM – Östergötlands länsmuseums topografiska arkiv

BEFINTLIGA SKYDDSFORMER

- Kyrkan och kyrkogården är skyddade enligt Lagen om kulturminnen 4 kap. Kyrkomiljön ingår i område av riksintresse för kulturmiljövården, Omberg - Tåkernområdet [E1].
- Nässja m fl, K25, är utvärderad som kulturhistorisk värdefull miljö i kulturminnesprogrammet för Östergötland, utgivet av länsstyrelsen i Östergötlands län 1983.

KÄLLOR

- Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), Riksantikvarieämbetet
- Bebyggelseregistret - kulturhistorisk bebyggelseinformation, Riksantikvarieämbetet; www.bebyggelseregistret.raa.se
- Bonnier, Ann Catherine, Kyrkorna i Dals härad. Några av landets äldsta kyrkor. Ingår i Kyrka i Bruk, Meddelande från Östergötlands länsmuseum 1996.
- Broocman, Carl Fredrik, Beskrifning Öfwer the i Öster-Götland befinteliga Städer, Slott, Sockne-Kyrkor, Socknar, Säterier, Öfwer-Officers-Boställen, Jernbruk och Prestegårdar, med

mera, 1760.
Ridderstad, Anton, Historiskt, Geografiskt och Statistiskt lexikon öfver Östergötland, A-N,
Norrköping 1877.
Sveriges Bebyggelse, Östergötlands län, del V, Uddevalla 1948.
Östergötland, landskapets kyrkor. Red. Ingrid Sjöström och Marian Ullén.
Forskningsprojektet Sockenkyrkorna. Kulturarv och bebyggelsehistoria.
Riksantikvarieämbetet 2004.
Östergötlands läns kalender 1872.
Östergötlands läns museums arkiv

Övriga inventeringar

Sedan 2002 pågående inventering av kyrkogårdar/begravningsplatser i Östergötlands län,
utförs av Östergötlands läns museum.
Bogårdsmurar i Linköpings stift, Östergötlands län, Grenberger Byggnadsrestaureringskontor
2004.

Kartor

Häradsekonomisk karta 1868-1877, Nässja
Ekonomisk karta, 1948 och 1982, blad 8E 6i Nässja